

Меренкова Любов Олександрівна,

Холодна Юлія Євгенівна

УДК 336.278(477)"2012/2017""2018/2021"

## **ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА З МВФ**

На сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин для забезпечення зростання економіки України, підвищення рівня добробуту населення, підтримки стабільності курсу національної валюти уряд держави змушений активно залучати зовнішні та внутрішні запозичення, що призводить до підвищення ризиків втрати боргової безпеки країни, актуалізує необхідність удосконалення системи управління державним боргом та боргової політики.

Боргова безпека держави, яка є важливою складовою фінансової безпеки, – це певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню вітчизняної фінансової системи [1].

В результаті узагальнення праць [1 - 4] можна стверджувати, що одним з головних та поширених індикаторів оцінки боргової безпеки держави є відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, критичне значення якого не повинне перевищувати 60 %, оптимальне значення – 20 %. Розраховане на основі даних [5] відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП складало у 2013 р. – 40,2 %, у 2014 р. – 70,3 %, у 2015 р. – 79,4 %, у 2016 р. – 81,0 %, у 2017 р. – 71,8 %, що демонструє тенденцію зростання та не відповідає нормативному значенню індикатора боргової безпеки. Втрата боргової безпеки підвищує ризики неплатоспроможності держави за

своїми зобов'язаннями, посилює залежність країни від крупних зовнішніх кредиторів, що може призвести до втрати державного суверенітету, виникають ризики дефолту. У зв'язку з цим в Україні загострюється проблема зниження обсягів і рівня державного та гарантованого державою боргу, виникає потреба в впровадженні виваженої бюджетної та боргової політики.

Основні макропоказники розвитку України, у т.ч. рівень державного боргу, відображаються в Основних напрямках бюджетної політики.[5] Зменшення обсягів державного боргу, забезпечення його оптимального рівня не виступали пріоритетними завданнями бюджетної політики 2012 – 2017 р. У 2014 р. та 2015 р. прогнозне відношення обсягу державного боргу до ВВП встановлювалося на рівні 55 %, у 2017 р. – на рівні 66 %, що не було досягнуте на практиці, та свідчить про недосконалість та неефективність розробки та реалізації бюджетної політики у розрізі її боргової складової.

В Основних напрямках бюджетної політики на 2018 – 2020 рр. основним завданням бюджетної політики наголошується стабілізація публічних фінансів шляхом поступового зменшення дефіциту державного бюджету та зниження державного боргу відносно валового внутрішнього продукту в умовах ризиків, викликаних різким зростанням виплат за зовнішнім боргом у найближчі роки та залежністю державного боргу від коливань валютного курсу. Прогнозні значення відношення обсягу державного боргу до ВВП на кінець року поступово знижуються з 62 % у 2018 р. до 55 % у 2020 р. У розроблених Основних напрямках бюджетної політики на 2019 – 2021 рр. значення цього показника встановлено на рівні 56 %.[5] Таким чином Кабінет Міністрів, Міністерство фінансів та інші уповноважені органи намагатимуться обмежити ріст державного боргу та привести його основні показники до безпечного рівня. Але сьогодні в Україні існують загрози успішної реалізації розробленої боргової та бюджетної політики.

За даними Міністерства фінансів та Кабінету Міністрів Україна у 2019 р. повинна повернути 417 млрд.грн. боргів, які було залучено у 2006 – 2013 рр. У проекті Державного бюджету на 2019 р. обсяг витрат на обслуговування державного боргу сягає майже третини доходів бюджету и це велике навантаження.[7] Внаслідок уповільненого зростання ВВП та обмеженості державних доходів Україна не може обійтись без залучення кредитів та позик з міжнародного фінансового ринку для забезпечення виконання своїх боргових зобов'язань.

Головним зовнішнім кредитором України виступає МВФ, продовження виконання програми співробітництва з яким є необхідною умовою для забезпечення доступу України до фінансування з боку міжнародних фінансових інституцій та інших офіційних кредиторів. Україна співпрацює з МВФ з 2004 р. У 2015 р. ухвалено чотирирічну програму "Механізм розширеного фінансування" на 17,5 млрд.дол., з них отримано чотири транші на суму 8,7 млрд.дол. Останній четвертий транш на суму 1 млрд. дол. Україна отримала з великою затримкою і труднощами у квітні 2017 р. [8]

У 2018 р. НБУ прогнозував отримати від МВФ 1,9 млрд.дол. кредитної допомоги, але жодного траншу не було виділено. Між Україною та МВФ виникла криза довіри, оскільки Україна не виконала умов програми для отримання чергового траншу, а саме: прийняття пенсійної реформи, створення антикорупційних судів, прозора приватизація, а також запровадження автоматизованого механізму регулювання тарифів на газ та теплову енергію.

Останній раз місія МВФ перебувала в Україні у вересні 2018 р. та по її результатам ані рішення щодо виділення чергового траншу в рамках існуючої програми, ані перегляду та затвердження нової програми кредитування ухвалено не було. Така ситуація створює ризики неплатоспроможності України за борговими зобов'язаннями у 2019 р., втрати її боргової безпеки, невиконання цільових показників бюджетної

та боргової політики, що, як наслідок, призведе до девальвації національної валюти, зниження рівня добробуту населення, посилення економічної та соціальної кризи в суспільстві.

#### Література:

1. Наказ Міністерства економіки України № 1277 від 29 жовтня 2013 року «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України // Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-A&tag=MetodichniRekomendatsii>.

2. Чеберяко О. В. Державний борг як індикатор боргової безпеки [Електронний ресурс] / О. В. Чеберяко, Н. М. Пасічна // Економічний вісник університету. - 2016. - Вип. 31(1). - С. 283-291. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu\\_2016\\_31\(1\)\\_\\_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2016_31(1)__43)

3. Лось В. В. Теоретичні основи управління борговою безпекою [Електронний ресурс] / В. В. Лось, В. І. Усик // Молодий вчений. - 2015. - № 2(2). - С. 153-156. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv\\_2015\\_2\(2\)\\_\\_38](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(2)__38)

4. Котіна Г. Боргова безпека України: оцінка, ризику та перспективи [Електронний ресурс] / Г. Котіна, М. Степура, П. Кондро // Схід. - 2017. - № 3. - С. 10-15. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid\\_2017\\_3\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_3_3)

5. «Мінфін» – фінансовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.com.ua/>

6. Проект постанови про основні напрями бюджетної політики [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної ради України. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

7. Проект Закону про Державний бюджет України на 2019 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної ради України. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

8. Міністерство фінансів України / Офіційний сайт // Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mvf>